

Regeringens proposition

1978/79: 10

om statligt stöd till åtgärder mot översvämningar i Emån;

beslutad den 7 september 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att statligt stöd skall lämnas till vissa åtgärder för att motverka översvämningar i Emån.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-09-07

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Turesson, Gustavsson, Olsson, Dahlgren, Asling, Söder, Troedsson, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Proposition om statligt stöd till åtgärder mot översvämningar i Emån

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1974 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet en sakkunnig¹ med uppdrag att utreda möjligheterna att genom åtgärder begränsa översvämningarna i Emån. Utredningen, som antog namnet Emåutredningen 1974 (Jo 1974: 02), avlämnade den 13 maj 1977 betänkandet (Ds Jo 1977: 2) Översvämningsskydd i Emån och den 15 december 1977 rapporten (Ds Jo 1977: 9) Erfarenheter från vårfloden i Emån 1977.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statens järnvägar, statens vägverk, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), kammarkollegiet, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, statens lantmäteriverk, domänverket, statens industriverk, länsstyrelserna i Jönköpings och Kalmar län, Emåns vattendragsförbund, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska naturskyddsföreningen, Sydkraft Aktiebolag och Södra skogsägarna. Vidare har skrivelser inkommit från Ems gård och Ems fastighets AB.

Lantbruksstyrelsen har bifogat yttranden av lantbruksnämnderna i Kalmar och Jönköpings län. Skogsstyrelsen har bifogat yttrande av skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län. Fiskeristyrelsen har åberopat yttrande av fiskeriintendenten i östra distriktet och fiskenämnden i Kalmar län. Statens lantmäteriverk har bifogat yttranden av överlantmätarmyndigheterna i Kalmar och Jönköpings län. Länsstyrelsen i Jönköpings län har bifogat yttranden från Eksjö, Sävsjö, Nässjö och Vetlanda kommuner samt från fiskeriintendenten i nedre södra distriktet. Länsstyrelsen i Kalmar län har bifogat yttranden från Lantbrukarnas länsförbund i norra Kalmar län och södra Kalmar län samt Hultsfreds, Högsby, Mönsterås

¹ Byråchefen Sven Wetterhall.

och Oskarshamns kommuner. Svenska naturskyddsföreningen har åberopat yttranden från Jönköpings länsförbund, Handbörds naturskyddsförening, Stranda naturskyddsförening och Östra härads-kretsen.

En karta över de översvämningsdrabbade områdena bör bifogas protokollet som *bilaga 1*.

Utredningens sammanfattning av sitt betänkande bör bifogas protokollet som *bilaga 2*. Beträffande nuvarande förhållanden, tidigare utredningar och utredningens närmare överväganden hänvisas till betänkandet.

En sammanställning av remissinstansernas yttranden bör bifogas protokollet som *bilaga 3*.

Föredragandens överväganden

Emån avvattnar den östra delen av sydsvenska höglandet. Dess avrinningsområde ligger till helt övervägande del inom Jönköpings och Kalmar län.

Vattenföringen i Emån varierar starkt och såväl extremt höga som extremt låga vattenföringar uppträder. Vid flöden översvämmas Emån stora områden i Hultsfreds, Högsby och Mönsterås kommuner i Kalmar län. Även utmed nedre delen av tillflödet Silverån översvämmas vissa marker. Såväl jordbruksmark som bebyggelse och vägar m. m. drabbas. Flöden uppträder ofta. Mellan Bankeberg i Fliseryds församling och Rosenfors i Tveta församling berörs sammanlagt 138 jordbruksföretag av översvämningarna. Den åkerareal som någon gång drabbas av översvämningar motsvarar mer än hälften av brukningsenheternas totala åkerareal. I medeltal vart tredje år översvämmas ca 1 100 ha åker och betesmark.

Den år 1974 tillsatta Emåutredningen har utrett de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att genom regleringstekniska åtgärder och markavvattningsåtgärder minska översvämningarna i Emådalen inom de nyssnämnda områdena. I detta sammanhang kommer endast att behandlas utredningens förslag till markavvattningsåtgärder.

Utredningen konstaterar att det är möjligt att genom framför allt olika lokala markavvattningsåtgärder i form av årensningar och invallningar åstadkomma väsentliga förbättringar av torrläggningen av de berörda jordbruksmarkerna. Utredningen redovisar en beräkning av nyttan för jordbruket och har även gjort en samhällsekonomisk utvärdering av de redovisade åtgärderna. Utredningen förordar i första hand årensningar på den nedre delen av den studerade åsträckan inom Fliseryd-, Högsby- och Dragerydområdena samt inom Mörlundaområdet. Kostnaderna för dessa rensningar beräknar utredningen till 8,5 milj. kr. Härutöver finner utredningen det angeläget att rensningar görs i ån genom Högsby samhälle till en kostnad av 0,4 milj. kr. Slutligen redovisar

utredningen invallningar inom de aktuella områdena till en sammanlagd kostnad av 11,4 milj. kr. Utredningen föreslår att statligt stöd till åtgärderna utgår i form av bidrag och lånegarantier inom ramen för stödet till jordbrukets rationalisering. Kostnaderna är beräknade i 1975 års penningvärde.

De av utredningen förordade åtgärderna tillstyrks av flertalet remissinstanser som yttrat sig över utredningen.

För egen del vill jag framhålla att Emådalen karaktär av jordbruksbygd har tillmätts stor betydelse i den fysiska riksplaneringen. Enligt lantbruksstyrelsens redovisning i samband med den fysiska riksplaneringens programskede är dalen till betydande delar ett primärt intresseområde för jordbruket. Dalen har också angetts vara av riksintresse för naturvården och kulturminnesvården. Det framgår också av det av utredningen redovisade materialet att jordbruket i Emådalen är av mycket stor betydelse för bygden. Det bör därför vara en utgångspunkt för såväl den fortsatta fysiska riksplaneringen som den regionala planeringen att jordbruket i Emådalen inte skall minska i omfattning.

Emådalen har emellertid under lång tid i samband med höga flöden i Emån drabbats av översvämningar, vilka har varit till skada för i första hand jordbruket. De av utredningen föreslagna lokala markavvattningsåtgärderna skulle till väsentlig del kunna förhindra översvämningar. Detta skulle inte enbart medföra förbättrade förhållanden för jordbruket utan även, som utredningen också framhåller, ge arbetstillfällen och motverka skador på vägar, byggnader och andra anläggningar. Andra positiva följdverkningar är minskade personliga olägenheter för dem som nu drabbas av översvämningarna och ökad trygghet hos den jordbrukande befolkningen i fråga om jordbrukets framtid. Minskade översvämningar torde till övervägande del även vara till nytta från naturvårdssynpunkt.

Mot bakgrund härav anser jag det vara ett betydande allmänt intresse att skyddet av jordbruksmarken mot översvämningar i ifrågasvarande delar av Emådalen förbättras i enlighet med vad utredningen föreslår. De kostnader som beräknas uppkomma uppvägs till ca 45 % av direkta fördelar för jordbruket till följd av den förbättrade torrläggningen. Den återstående delen av kostnaderna anser jag väl uppvägas av de övriga fördelar för bygden som jag nyss har nämnt.

Med hänsyn till omfattningen av åtgärderna torde kostnaderna inte till mer än en viss del kunna bäras av de berörda jordbruksföretagen. Det allmänna intresset av att översvämningarna minskar föranleder därför enligt min mening att statligt ekonomiskt stöd bör lämnas till markavvattningsåtgärderna, dvs. till såväl årensningar som invallningar. Jag vill samtidigt framhålla att jag förutsätter att regleringsintressenterna vidtar sådana regleringstekniska åtgärder som kan motverka översvämningar, i förekommande fall efter prövning av vattendomstol.

Utredningen och flertalet remissinstanser utgår ifrån att årensningarna och invallningarna skall genomföras på initiativ av de enskilda markägarna och efter förrättning enligt 7 kap. vattenlagen (1918: 523). Några remissinstanser förordar att staten skall ställa sig som huvudman för årensningarna. Jag är inte beredd att biträda sistnämnda förslag. Jag vill här i stället peka på möjligheten för intressenterna i Emån att enligt lagen (1976: 997) om vattenförbund bilda ett vattenförbund med uppgift att genomföra årensningarna. Härigenom skulle kunna uppnås ett enklare, snabbare och billigare ansökningsförfarande med tillåtlighetsprövning enligt 2 kap. vattenlagen. Genomförandet förutsätter då inte heller att initiativet tas av de enskilda markägarna. Jag vill här erinra om att medlem i vattenförbund skall — enligt de närmare förutsättningar som anges i 3 § lagen om vattenförbund — den vara som medgetts rätt att inverka på vattenbeskaffenheten eller i övrigt på vattenförhållandena inom verksamhetsområdet för förbundet. Jag förutsätter därvid att torrlägningsintressenterna i någon form blir representerade i förbundet.

När det gäller finansieringen av åtgärderna förordar jag, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen föreslår i sitt remissyttrande, att statsbidrag lämnas med hela skillnaden mellan utförandekostnaderna och de kostnader som jordbruket kan bära. Statsbidrag bör därutöver kunna utgå med högst 25 % av de sistnämnda kostnaderna. Stödet bör lämnas med tillämpning av bestämmelserna i förordningen (1978: 250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering. I fråga om årensningarna bör statsbidrag kunna utgå vare sig de genomförs av de enskilda markägarna efter förrättning enligt 7 kap. vattenlagen eller av ett vattenförbund. Eftersom åtgärderna är av stor betydelse från jordbrukssynpunkt, bör ett vattenförbund kunna åtnjuta statsbidrag med motsvarande belopp som ett torrlägningsföretag också för de delar av kostnaderna för årensningarna som beräknas kunna bäras av jordbruket. Till jordbrukare bör vidare i mån av behov statlig lånegaranti kunna lämnas i vanlig ordning.

Det ankommer på regeringen att utfärda de tillämpningsföreskrifter för bidragsprövningen som behövs utöver föreskrifterna i nyssnämnda förordning.

Årensning genom Högsby samhälle kan inte motiveras från jordbrukssynpunkt. Den bör ändå enligt min mening ses som en del av det rensningsföretag som berör hela åsträckan och vilket genomförs för att förbättra förhållandena för jordbruket. Jag anser därför att statsbidrag bör utgå även för rensningarna genom Högsby.

Jag är inte f. n. beredd att ta ställning till frågan om stöd till åtgärder nedströms Fliseryd, vilka påtalats i några remissyttranden.

De av utredningen föreslagna torrlägningsåtgärderna är av stor omfattning och kommer att kräva betydande arbetsinsatser av berörda stat-

liga myndigheter, främst lantbruksmyndigheterna. Såväl förrättningar som prövning av vattendomstol samt utförandet av torrlägningsåtgärderna kommer att ta relativt lång tid i anspråk. De föreslagna åtgärderna berör andra intressen än jordbrukets, framför allt naturvårdens och fiskets men även kulturminnesvårdens intressen. Innan åtgärder avseende de olika delföretagen påbörjas anser jag därför att det bör ske en översiktlig planering av hela företaget. Denna planering bör lämpligen göras av länsstyrelsen i Kalmar län i samråd med olika berörda intressenter. Riktlinjer bör därvid ges för i vilken turordning de olika delföretagen bör genomföras samt i förekommande fall för hur motstående intressen bör tillgodoses. Samråd bör ske med lantbruksstyrelsen när det gäller behovet av förrättningspersonal. I samband med den översiktliga planeringen av företaget bör det genomföras en undersökning av bottensedimenten på rensningssträckorna med avseende på halter av tungmetaller och andra miljögifter. Jag delar utredningens uppfattning att årensningarna bör genomföras i ett sammanhang för hela åsträckan och före övriga åtgärder. Som villkor för statsbidrag bör föreskrivas att åtgärderna skall vara påbörjade före utgången av år 1988.

I detta sammanhang vill jag också peka på möjligheterna att, när förutsättningar härför föreligger, utföra de aktuella arbetena såsom beredskapsarbeten. Jag utgår från att detta beaktas i planeringen och att samråd därvid sker med arbetsmarknadsmyndigheterna.

För vissa av de arbetsuppgifter, främst förrättningsåtgärder, som kan ankomma på lantbruksnämnden skall enligt lantbruksnämndstaxan ersättning tas ut av markägarna. För att stimulera till att förrättningar och åtgärder snabbt kommer till stånd bör enligt min mening inom hela området kostnaderna för projekteringsarbetet samt för förrättningar av olika slag bestridas av statsmedel. Sådant stöd har utgått tidigare bl. a. i fråga om torrlägningsåtgärder i Kvismaredalen (prop. 1962: 196, JoU 1962: 35, rskr 1962: 41). Projekterings- och förrättningskostnaderna kan uppskattas till ca 10 % av utförandekostnaderna. Till dessa kostnader bör också hänföras kostnaden för den tidigare nämnda undersökningen av bottensedimenten. Om årensningarna genomförs av ett vattenförbund, bör även dess kostnader för projektering, ansökningsförfarande m. m. bestridas av statsmedel.

Det sammanlagda medelsbehovet för statsbidrag till här avsedda markavvattningsåtgärder kan med utgångspunkt i de av utredningen beräknade kostnaderna uppskattas till ca 14 milj. kr. i 1975 års penningvärde, vartill skall läggas kostnader för projektering och förrättningar m. m. om ca 2 milj. kr. och kostnaden för undersökning av bottensedimenten. Med hänsyn till tidsåtgången för planering och projektering av arbetena samt för syneförrättningar eller annan prövning enligt vattenlagen torde medelsbehovet för statsbidrag bli ringa under det närmaste året. Där-

efter kan bidragsbeloppen för rensningar, ca 9 milj. kr., behöva utbetalas inom loppet av två eller tre budgetår. Övriga bidragsbelopp kan beräknas fördela sig relativt jämnt på återstående budgetår fram t. o. m. år 1988.

Statens utgifter för de föreslagna åtgärderna bör betalas från anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. under tionde huvudtiteln. Bidrag till kostnader för årensningar och invallningar bör inte avräknas på den ram som under anslaget fastställs för bidrag till inre rationalisering. Statliga lånegarantier bör kunna lämnas inom de ramar som årligen fastställs för jordbrukets rationalisering.

Hemställan

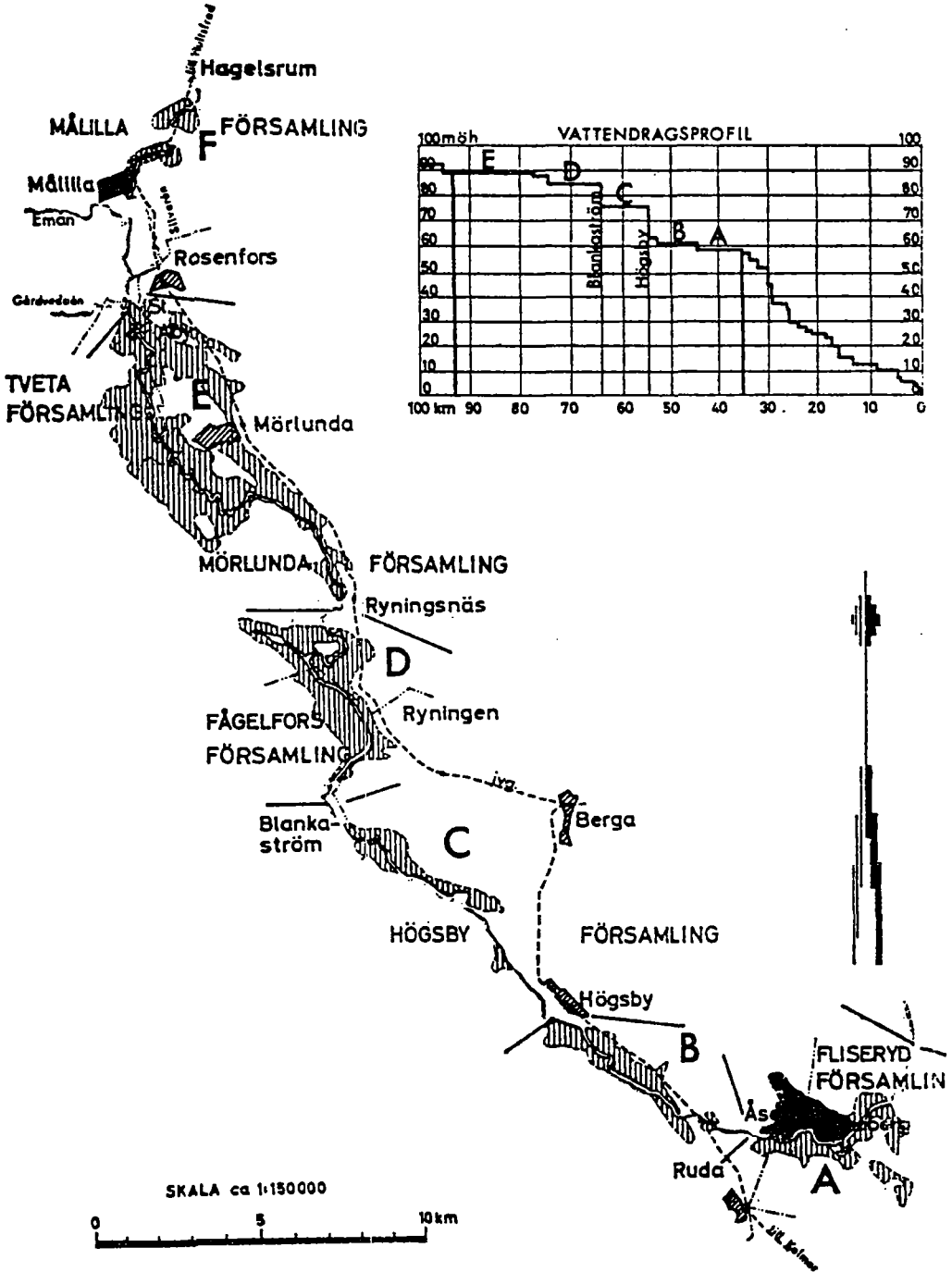
Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att statligt stöd till vissa åtgärder mot översvämningar i Emån lämnas enligt de grunder som jag har förordat i det föregående,
2. medge att kostnaderna för statsbidrag och förrättningar m. m. får bestridas från förslagsanslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. under tionde huvudtiteln.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

EMÅUTREDNINGEN 1974 ÖVERSVÄMNINGSSOMRÅDEN

*Bilaga 2***Sammanfattning av Emåutredningens betänkande**

Emån avvattnar den östra sidan av sydsvenska höglandet. Dess avrinningsområde ligger till helt övervägande del inom Jönköpings och Kalmar län och uppgår till 4 460 km². Emån är det största vattendraget i östra Sverige mellan Norrköping och Kristianstad.

Vattenföringen i Emån varierar starkt och såväl extremt höga som extremt låga vattenföringar uppträder. Vid flöden översvämmas Emån stora områden i Hultsfreds, Högsby och Mönsterås kommuner i Kalmar län. Även utmed tillflödet Silverån översvämmas vissa marker. Såväl jordbruket som bebyggelse och vägar m. m. drabbas. Vid stora flöden kan åns vattenstånd stiga med upp till 4 m. Flöden uppträder ofta. Sålunda översvämmas drygt 1 100 ha åker och betesmark i medeltal vart tredje år. Detta återkomstintervall motsvarar vattenföringen 80 m³/s vid Blankaströms kraftstation. Det hittills största flödet under 1900-talet uppträdde 1951 och uppgick till 222 m³/s vid Blankaström. Detta år berördes ca 3 200 ha åker och betesmark av översvämningar. Under perioden 1966—70 inträffade höga flöden varje år.

Översvämningar kan minskas genom regleringstekniska åtgärder inom tillrinningsområdet och genom lokala åtgärder. De förra innebär att vattenföringen dämpas genom att vatten hålls inne uppströms de översvämmade områdena eller leds till ett annat vattendrag eller till havet. Med lokala åtgärder avses antingen årensningar, varigenom åfåran bredas och fördjupas så att vattenståndet sänks, eller invallningar där markerna skyddas med vallar mot ån.

Att leda bort vatten — vare sig till annat avrinningsområde eller till havet — eller att anlägga konstgjorda magasin är inte möjligt att genomföra till rimliga kostnader. Inte heller kan någon betydelsefull flödesdämpande effekt erhållas genom att inrätta nya magasin i hittills oreglerade sjöar. De regleringstekniska åtgärder som kan komma i fråga är därför att utnyttja de befintliga regleringsmagasinen bättre än nu och att utöka volymen hos dem. Av redovisningen kap. 8 och 13 framgår emellertid att regleringstekniska åtgärder inte kan ge tillräckliga flödesdämpningar, varför även lokala åtgärder, markavvattningsåtgärder, inom översvämningensområdena måste tillgripas.

Som en första åtgärd bör en längre gående samordning av regleringar-
na genomföras. Genom ett samordnande organ kan regleringsinnehavarna lämna och få information om flödessituationen och i möjlig mån inrätta tappningarna därefter. Utökad samordning bör vara till gagn för alla berörda intressen. Den bör enligt utredningens uppfattning lämp-

ligen genomföras inom ramen för Emåns vattendragsförbunds verksamhet.

Flödesprognoser bör utnyttjas som underlag vid regleringen. SMHI har på utredningens uppdrag i januari 1977 åtagit sig att kalibrera en s. k. hydrologisk modell och använda den för prognoser under vårflödet 1977. Man kan räkna med att få ett underlag för en bedömning av om flödesprognoser av denna typ är användbara. Emåutredningen avser att senare avge en rapport över modell- och prognosförsöket.

Genom systematisk förhandstappning av magasinen och återfyllning anpassad till flödeskulmen vid översvänningsområdena kan begränsade flödesdämpande effekter uppnås. Genomförandet kräver inte några anläggningskostnader utan i huvudsak endast kostnader för organisationen av samordningen.

För magasinen Bellen, Saljen och eventuellt också Saden bör tappningsreglerna ändras så att flödesdämpande reglering blir möjlig. Om Grumlan—Norrasjön väljs till råvattentäkt för Vetlanda bör den nya regleringsdamm, som erfordras, utföras så att höga tappningar blir möjliga även vid låga vattenstånd.

Den flödesdämpande effekten av de regleringstekniska åtgärder som Emåutredningen föreslår blir visserligen begränsad men åtgärderna bör genomföras. De torde dessutom vara till fördel för kraftindustrin och behöver inte komma i konflikt med andra intressen. Lågvattenföringen i ån påverkas inte.

Att genom lokala åtgärder skydda alla de översvämmade markerna utmed Emån och Silverån skulle kosta ca 30 milj. kr. i 1975 års penningvärde, varav ca 19 milj. kr. för årensningar och ca 11 milj. kr. för invallningar. Nyttan för jordbruket skulle uppgå till ungefär en tredjedel av investeringarna. Så långt gående åtgärder anser utredningen inte realistiska. Ett betydande skydd kan dock erhållas genom något lägre investeringar.

För de tre nedersta översvänningsområdena Fliseryd, Högsby och Drageryd (områdena A, B och C, se kartor i kap. 9 och översiktskartan sist i betänkandet) föreslås som första åtgärd begränsade årensningar för vilka kostnaden uppskattas till ca 2,4 milj. kr. För att helt skydda huvuddelen av områdena erfordras kompletterande invallningar. 16 invallningar redovisas till en sammanlagd kostnad av 7,7 milj. kr.

För att skydda Högsby samhälle föreslås en årensning för 0,4 milj. kr.

Ryningen-området (område D) skulle kunna skyddas helt från översvämningar genom en årensning till en kostnad av 5,5 milj. kr. Området har emellertid ett så stort värde för fågellivet att åtgärden knappast kan komma i fråga. För att skydda delar av området redovisas tre invallningar, vilkas detaljutformning bör fastläggas senare. Den sammanlagda kostnaden uppskattas till 1,9—2,3 milj. kr. beroende på sträckningen av vallarna.

För Mörlunda-området (område E) föreslår utredningen en årensning som skyddar området vid flöden med återkomstintervall upp till 20 år. Kostnaden har beräknats till drygt 6 milj. kr. Med två kompletterande invallningar kan till en kostnad av 0,8 milj. kr. ungefär halva området skyddas helt och hållet.

Området utmed Silverån (område F) kan skyddas med tre invallningar till en sammanlagd kostnad av 0,6 milj. kr.

Den sammanlagda kostnaden för åtgärderna uppgår till drygt 20 milj. kr. i 1975 års penningvärde. Emåutredningen förordar årensningar för ca 9 milj. kr. Härtill kommer invallningar för något över 11 milj. kr. mellan vilka utredningen inte gjort någon prioritering. Flera av dem anser utredningen vara i hög grad motiverade. Av investeringen för åtgärderna kan jordbruket bära knappt 9 milj. kr., vilket motsvarar en genomsnittlig betalningsförmåga på nära 45 %. För de enskilda objekten varierar betalningsförmågan mellan 20 och 100 %.

Emåutredningen anser att det föreligger ett stort allmänt intresse av att begränsa översvämningarna. Det allmänna föreslås därför lämna stöd (bidrag och kreditgaranti) vid genomförandet av åtgärderna.

*Bilaga 3***Sammanställning av remissyttrandena**

Sammanställningen avser remissyttrandena i vad de behandlar utredningens förslag till markavvattningsåtgärder inom översvämningsområdena.

Utredningens förslag har i huvudsak fått ett positivt mottagande vid remissbehandlingen. De av utredningen förordade markavvattningsåtgärderna till skydd mot översvämningar tillstyrks av flertalet remissinstanser. Likaså tillstyrks att statligt stöd lämnas till åtgärderna.

Länsstyrelsen och *lantbruksnämnden i Kalmar län* samt *LRF* tillstyrker att föreslagna årensningar inom Fliseryd-, Högsby- och Drage rydområdena samt inom Mörlundaområdet utförs i första hand. De förordar att samhället tar på sig hela kostnaden för dessa årensningar, eftersom det skulle vara administrativt komplicerat, dyrbart och tidskrävande att fördela en del av kostnaderna på markägarna enligt vattenlagens bestämmelser. Som skäl härför framförs även att rensningarna främst är påkallade av den igenslammande verkan som tidigare stora utsläpp av avloppsvatten från samhällen och industrier medfört. Länsstyrelsen finner det lämpligt att arbetet utförs som ett beredskapsarbete i arbetsmarknadsstyrelsens regi. Genomförandet av de föreslagna invallningarna inom de olika områdena bör enligt samma remissinstanser ankomma på markägarna. Åtgärderna bör dock bli föremål för statligt stöd. Härvid bör de regler tillämpas som föreslagits i betänkandet om den framtida jordbrukspolitikens avseende särskilt regionalekonomiskt jordbruksstöd. Statsbidrag bör utgå med 50 % av de totala invallningskostnaderna med variation efter de olika objektens egen bärkraft.

Även *lantbruksstyrelsen* tillstyrker att föreslagna årensningar inom de tre nedre områdena och inom Mörlundaområdet utförs i första hand. Styrelsen finner att skäl föreligger för ett särskilt statligt bidrag som täcker skillnaden mellan utförandekostnaderna och jordbrukets båtnad. Med hänsyn till åtgärdernas storlek och karaktär anses dessutom bidrag enligt rationaliseringskungörelsen med högst 25 % av återstående kostnader vara motiverade. Styrelsen anser att bidrag bör utgå till rensningarna inom de tre nedre områdena med minst 95 %. Beträffande Mörlundaområdet anser styrelsen att eftersom det området är det största och viktigaste jordbruksområdet i Emådalen bör bästa möjliga översvämningsskydd skapas där. Det särskilda bidraget bör enligt styrelsen uppgå till 3,5 milj. kr. och jordbruksbidraget till högst 0,85 milj. kr. Totalt skulle därigenom 65 % av den beräknade kostnaden på 6,9 milj. kr. täckas av bidrag. I vad mån invallningar skall utföras får enligt lantbruksstyrelsen bedömas med hänsyn till betydelsen från allmän synpunkt, inverkan från naturvårdssynpunkt och intresset från berörda

markägare. Lantbruksstyrelsen prioriterar 13 invallningar som är kostnadsberäknade till ca 6,6 milj. kr. Det föreslagna särskilda bidraget bör enligt lantbruksstyrelsen utgå med 3,3 milj. kr. och jordbruksbidraget med högst 0,8 milj. kr. Detta medför ett totalt bidrag med ca 60 % av kostnaden. Kostnaderna för de tekniska detaljutredningarna bör enligt styrelsens uppfattning täckas av allmänna medel. Styrelsen utgår ifrån att åtgärderna måste föregås av förrättningar enligt 7 kap. vattenlagen. Om åtgärderna genomförs utan att kostnaderna fördelas och utan att bestämmelser ges om det framtida underhållet, förutsätter detta enligt styrelsen att aktuella åsträckor tas under allmänt underhåll. Detta torde enligt styrelsen inte vara genomförbart.

Länsstyrelsen i Kalmar län, Mönsterås kommun, Emåns vattendragsförbund och LRF påtalar att ett jordbruksområde nedströms Fliseryd, vilket inte redovisas i utredningen, också bör skyddas från översvämning.

Eksjö kommun anser att området inom Jönköpings län borde beaktats. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser dock problemen i detta område vara av marginell betydelse.

Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län konstaterar att de skogliga aspekterna på Emåns översvämningar inte berörts i någon större grad i utredningen. Enligt skogsstyrelsen kan rensnings- och invallningsåtgärder inom området också positivt påverka skogsproduktionen på relativt stora arealer.

Statens naturvårdsverk anser att de föreslagna markavvattningsåtgärderna bör kunna accepteras från allmän naturvårdssynpunkt, om vissa av verket framförda krav beaktas. Verket förutsätter att en särskild översiktlig undersökning kartlägger biologin hos fiskearten mal som förekommer i Emån samt dess känslighet för de effekter som kan uppstå genom föreslagna åtgärder. Vidare bör bottensedimentens halt av metaller och miljögifter bestämmas för aktuella rensningssträckor. För att en slutlig bedömning skall kunna göras av de olika åtgärdernas inverkan på naturmiljön anser naturvårdsverket att alla åtgärder bör redovisas i ett sammanhang innan olika delföretag prövas av vattendomstolen. Verket vill också framhålla vikten av att åtgärder i Ryningsområdet detaljstuderas och att naturvårdens intressen därvid prioriteras.

Statens planverk betonar nödvändigheten av en omsorgsfull detaljplanering av åtgärderna, så att negativa konsekvenser för riksintressanta områden och objekt i görligaste mån kan undvikas.

Fiskeristyrelsen uttalar vissa farhågor för fisket om de föreslagna åtgärderna genomförs. F. n. är det endast forsarna nedströms Finsjö i Emåns nedre del som utgör viktiga reproduktionsområden för lax och havsöring. Också forsarna inom den av åtgärder berörda delen av Emån kan enligt styrelsen tillmätas potentiellt reproduktionsvärde. De föreslagna årensningarna i forsarna vid Högsby och Ryningsnäs anses

därför mindre önskvärda från fiskesynpunkt. Årensningar som genomförs på de lugnflytande sträckorna torde däremot endast ha marginella skadeverkningar. De föreslagna invallningarna kan inte heller åsamka fisket någon olägenhet av betydelse. Fiskeristyrelsen anser att arbetet med årensningar och invallningar som berör forssträckor skall ske i samråd med och under kontroll av fiskerisakkunnig.

Handbörds naturskyddsförening påtalar risken för att föreslagna markavvattningsåtgärder medför ökad strömhastighet, ökad erosion och ökad sedimentation. Årensningar bör ske så att Emåns strandbrinkar inte skadas. Föreningen ställer sig också tveksam till årensning i Tingebroströmmen nedströms Högsby.

Stranda naturskyddsförening anser att åtgärderna inom Fliseryds församling i Mönsterås kommun inte behöver få några negativa följder för natur- och miljövårdsintressena.

Flera remissinstanser påtalar problemen vid låga vattenföringar i Emån. Den ökande bevattningen för jordbruksändamål utmed Emån diskuteras i flera yttranden. Ytterligare konkurrens om vattnet befaras vid lågvattenföringar.

Länsstyrelsen i Kalmar län, Emåns vattendragsförbund och *LRF* anser att lågvattenförhållandena bör studeras närmare innan åtgärder utförs.

Södra skogsägarna uttrycker farhågor för att arbetena i Emån genom grumling kan medföra försämrad kvalitet på fabrikationsvattnet vid Emsfors bruk och Mönsterås bruk. *Fiskeristyrelsen* befarar också störningar för fisket genom grumling. Arbeten i ån bör därför utföras under sommarens lågvattenperiod.

Flera remissinstanser tar upp sysselsättningsläget i de kommuner som berörs av Emåns översvämningar.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser att Högsby och Hultsfreds kommuner är i särskilt behov av statliga stimulansåtgärder. En statlig satsning på att begränsa eller eliminera översvämningarna får därför enligt länsstyrelsen en regionalpolitisk effekt. Även *lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnden i Kalmar län, lantmäteriverket* och *LRF* hänvisar till sysselsättningsläget som särskilt skäl för att det allmänna bör stödja de föreslagna markavvattningsåtgärderna. *Lantbruksstyrelsen* och *lantbruksnämnden* framhåller att merparten av jordbruken i Emådalen är bestående och utvecklingsbara familj jordbruk. Det är därför mycket sannolikt att investeringar i jordbruket i dessa bygder innebär ökade sysselsättningsmöjligheter.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför att årensningsarbeten insatta vid rätt tidpunkt kan ha positiv betydelse för sysselsättningen i länet och förutsätter att sysselsättningsplanering sker i nära samråd med arbetsmarknadsmyndigheten.